

**UITTREKSEL VOOR HET CENTRAAL REGISTER VOOR COLLECTIEVE ACTIES IN DE
ZIN VAN ARTIKEL 1018C LID 2 RV**

van de dagvaarding ex art. 3:305a BW, zoals uitgebracht op 13 december 2023 door:

De **Stichting Data Bescherming Nederland** (“**Stichting**”),

een stichting, statutair gevestigd te [VERTROUWELIJK],

eiseres,

advocaten: mr. C.C.A. van Rest, mr. G.J.M. Verburg, mr. A.A. Koeman en mr. A.L. van de Pol,

tegen:

de rechtspersoon naar het recht van Ierland **Adobe Systems Software Ireland Limited**, zonder bekende woon- of vestigingsplaats in Nederland doch gevestigd en kantoorhoudende aan [VERTROUWELIJK] (“**Adobe Ierland**”),

en

de vennootschap naar het recht van de Verenigde Staten van Amerika **Adobe Inc.**, zonder bekende woon- of vestigingsplaats in Nederland doch gevestigd en kantoorhoudende [VERTROUWELIJK] (“**Adobe Inc**”)

gedaagden,

en aan te brengen bij de rechtbank Rotterdam, tegen een eerste roldatum van 27 maart 2024.

1. INTRODUCTIE

- 1.1 Dit uittreksel bevat de belangrijkste elementen van de dagvaarding die Stichting Data Bescherming Nederland ("**Stichting**") op 13 december 2023 heeft uitgebracht tegen Adobe Inc en Adobe Ireland (tezamen "**Adobe**"), waarmee een collectieve procedure zoals bedoeld in art. 3:305a BW is ingeleid (de "**Dagvaarding**").
- 1.2 De verplichting tot indiening van een uittreksel van de Dagvaarding volgt uit art. 1018c lid 2 Rv (zoals gewijzigd per 25 juni 2023). Volgens de parlementaire geschiedenis bij dit artikel moet het uittreksel anderen in staat stellen *"een goede afweging te laten maken of zij ook een actie voor dezelfde gebeurtenis tegen dezelfde verweerder willen starten. Duidelijk moet zijn waartoe de collectieve actie strekt, op welke feitelijke stellingen deze is gebaseerd, de namen van de eiser en de verweerder en een zo nauwkeurig mogelijke omschrijving van de personen tot bescherming van wier belangen de collectieve vordering strekt."*¹ Met dit uittreksel van de Dagvaarding verstrekt de Stichting de vereiste informatie.
- 1.3 De opbouw van dit uittreksel is als volgt:
- (i) In hoofdstuk 2 wordt een samenvatting van de zaak gegeven;
 - (ii) In hoofdstuk 3 beschrijft de Stichting welke partijen betrokken zijn bij de procedure en ten behoeve van welke groep personen zij de procedure aanhangig heeft gemaakt (hierna: "**de Nauw Omschreven Groep**");
 - (iii) In hoofdstuk 4 worden de feiten van de zaak uiteengezet;
 - (iv) In hoofdstukken 5, 6 en 7 licht de Stichting de schendingen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming ("**AVG**"), de Telecommunicatiewet ("**Tw**") en het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie ("**Handvest**") door Adobe nader toe;
 - (v) In hoofdstuk 8 worden de andere gronden van aansprakelijkheid besproken;
 - (vi) In hoofdstuk 9 wordt de immateriële en materiele schade die de Nauw Omschreven Groep heeft geleden, uiteengezet;
 - (vii) In hoofdstuk 10 worden de ontvankelijkheid en toepasselijkheid van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie ("**WAMCA**") uiteengezet;
 - (viii) In hoofdstuk 11 wordt de bevoegdheid van de Nederlandse rechter en het toepasselijke recht besproken;
 - (ix) In hoofdstuk 12 worden de verweren van de Gedaagden besproken;

¹ *Kamerstukken II 2021/22, 36034, nr. 3 (MvT), p. 34-35.*

- (x) Het uittreksel concludeert in hoofdstuk 13 met de volledige eis uit de Dagvaarding, waaruit de specifieke vorderingen van de Stichting blijken.

2. SAMENVATTING VAN DE ZAAK

- 2.1 In de kern gaat deze zaak over grove schendingen van de privacy van een grote groep Nederlanders door Adobe. Adobe verzamelt op grote schaal persoonsgegevens van internetgebruikers. Deze gegevens worden tot profielen verwerkt en aangeboden aan derden, die deze gegevens gebruiken onder meer om gepersonaliseerde content, voornamelijk online advertenties, aan te bieden. Het verwerken van persoonsgegevens door Adobe gebeurt dagelijks en op gigantische schaal en dient louter commerciële doeleinden. Persoonsgegevens, inclusief de internetbrowser geschiedenis van internetgebruikers, worden verwerkt zonder dat internetgebruikers hiervan op de hoogte zijn. Met het verwerken van deze gegevens wordt veel geld verdiend zonder dat Nederlandse internetgebruikers (geldige) toestemming voor de verwerking van hun persoonsgegevens hebben gegeven en zonder dat zij goed zijn geïnformeerd.
- 2.2 Adobe is één van de partijen die onderdeel uitmaakt van de *Advertising Technology Industrie* ("**Adtech**"). Adtech is een term die gebruikt wordt om de technologie en diensten aan te duiden die gebruikt worden om online advertenties te leveren. Het onrechtmatige gedrag van Adobe vindt plaats in de context van de aan- en verkoop van online advertenties en dan vooral bij *Real Time Bidding* ("**RTB**"). RTB is een term die de activiteiten beschrijft van een groot ecosysteem van bedrijven die zich bezighouden met online adverteren.
- 2.3 Adobe biedt de *Adobe Experience Cloud* ("**Adobe Cloud**") aan waaronder verschillende softwareproducten en diensten vallen. Een van die softwareproducten is het *Data Management Platform* ("**DMP**") genaamd *Adobe Audience Manager* ("**Audience Manager**"). Dit biedt partijen de mogelijkheid om in plaats van de profilering van de internetgebruiker uit te besteden, zelf profielen van internetgebruikers te bouwen. Deze procedure gaat over de rol van Adobe als DMP.
- 2.4 Een manier om profielen van internetgebruikers te maken en aan te vullen met zo veel mogelijk (persoons)gegevens is door middel van (tracking) cookies. Cookies zijn tekstbestanden die in de webbrowser op het apparaat (bijvoorbeeld een computer, telefoon of tablet) van gebruikers worden geplaatst wanneer zij een bepaalde website bezoeken. Twee cookies die Adobe gebruikt, heten *demdex* en *everesttech*. Er wordt door de cookies een unieke ID toegewezen aan elke gebruiker. Door middel van cookies worden er veel verschillende soorten persoonsgegevens verzameld over deze gebruiker.
- 2.5 Een andere manier van gegevensverzameling is via *Software Development Kits* ("**SDKs**"). Met verschillende Adobe SDKs kunnen ontwikkelaars van apps de softwareproducten uit de Adobe Cloud integreren in apps. De persoonsgegevens (inclusief een ID) worden verzameld door de SDKs en naar Adobe gestuurd terwijl de gebruiker de app gebruikt.

- 2.6 Adobe's handelwijze is in strijd met het Handvest, de AVG en de Tw. Dit wordt hieronder nog nader toegelicht.

3. PARTIJEN IN DE PROCEDURE

A. Adobe

- 3.1 Adobe Inc is een Amerikaanse multinational, opgericht in 1982 en gespecialiseerd in software. Sinds 1997 is Adobe gevestigd in de staat Delaware. Adobe biedt in totaal 93 verschillende media- en softwareproducten aan, waaronder Photoshop, Illustrator, Lightroom, Acrobat Reader en Adobe Cloud.
- 3.2 Adobe Ireland (gezamenlijk met Adobe Inc en andere Adobe entiteiten, "Adobe") is opgericht door haar moedermaatschappij Adobe Inc in 2001. Adobe Ireland is volgens de eigen opgave van Adobe de verwerkingsverantwoordelijke van de persoonsgegevens vergaard door Adobe voor internetgebruikers buiten Noord-Amerika.
- 3.3 Een van de producten die Adobe aanbiedt, is de Adobe Cloud. Dit is een programma ontworpen om bedrijven te helpen om voor iedere klant een gepersonaliseerde ervaring te creëren als zij de website en/of app van deze bedrijven bezoeken en/of gebruiken. De Adobe Cloud bestaat uit (in ieder geval) achttien verschillende applicaties en diensten. De achttien verschillende applicaties worden onder drie overkoepelende termen omschreven; *Adobe advertising cloud*, *Adobe marketing cloud*, en *Adobe analytics cloud*.

B. De Stichting

- 3.4 De Stichting is een collectieve belangenbehartiger opgericht in 2021. De Stichting heeft onder meer ten doel het behartigen van de belangen van personen die zijn geschaad of benadeeld als gevolg van privacy-schendingen of gerelateerde onrechtmatige (handels)praktijken. De Stichting richt zich vooral op partijen die actief zijn op het gebied van *Behavioural Advertising* en de Adtech-industrie. De Stichting probeert partijen die hun businessmodel daaromheen hebben opgebouwd tot gedragsverandering te bewegen.
- 3.5 Het bestuur en de raad van toezicht van de Stichting beschikken over professionele en deskundige leden. De Stichting heeft geen winstoogmerk. De Stichting voldoet aan de principes van de Claimcode.
- 3.6 De Stichting heeft reeds twee procedures vanwege schendingen van privacy aanhangig gemaakt:
- (i) De Stichting heeft Twitter (nu: X) gedagvaard op 13 september 2023. Deze procedure gaat over de schending van privacyrechten. Twitter gebruikte SDKs in gratis apps op mobiele telefoons en tablets om langdurig en massaal persoonsgegevens te verzamelen en vervolgens te delen met derden zonder toestemming van de internetgebruiker.

- (ii) De Stichting heeft Amazon gedagvaard op 18 oktober 2023. Amazon verzamelt grote hoeveelheden persoonsgegevens zonder geldige grondslag en zonder geïnformeerde toestemming van haar accounthouders, binnen en buiten haar platforms.

3.7 In deze procedure vordert de Stichting behalve schadevergoeding ook bepaalde bevelen die een gedragsverandering bij Adobe kunnen afdwingen.

C. De Nauw Omschreven Groep voor wie de Stichting opkomt

3.8 In deze procedure behartigt de Stichting de belangen van alle natuurlijke personen die

- (i) in de periode vanaf 25 mei 2018 tot en met heden in Nederland woonachtig zijn of waren en die in ieder geval onder één van de hierna te noemen categorieën vallen, voornoemde personen die:

- (a) momenteel het demdex.net en/of het everesttech.net cookie op hun apparaat hebben in de browsergeschiedenis van hun Google Chrome browser; of

- (b) één of meer websites die automatisch het demdex.net en/of het everesttech.net Adobe tracking cookies plaatst hebben bezocht; of

- (c) één of meer apps hebben gebruikt die een van de Adobe SDKs gebruiken of hebben gebruikt; of

- (d) over het algemeen op de “*accepteer alles*” cookie knop/toestemmingsknop drukken wanneer zij een website bezoeken of app gebruiken (“**Nauw Omschreven Groep**”).

3.9 De in deze zaak te behartigen belang valt binnen de statutaire doelomschrijving van de Stichting.

3.10 De Stichting komt krachtens haar statuten op voor de belangen van de Nauw Omschreven Groep. De doelomschrijving van de Stichting is opgenomen in artikel 2 van haar statuten. Kortgezegd stelt de Stichting zich ten doel om de belangen van de Nauw Omschreven Groep te behartigen, waarbij “*Gedupeerden*” in de statuten is gedefinieerd als:

“alle natuurlijke en (rechts)personen die direct of indirect, op welke manier dan ook, zijn geschaad of benadeeld als gevolg van een Privacy Schending, een en ander in de ruimste zin van het woord;”

3.11 Het begrip “*Privacy Schending*” wordt als volgt gedefinieerd:

“een schending van het recht op bescherming van privacy of het recht op bescherming van Persoonsgegevens, waaronder begrepen, maar niet beperkt tot, de onrechtmatige verwerking van deze Persoonsgegevens, een en ander in de ruimste zin van het woord;”

3.12 Hierbij wordt het begrip “*Persoonsgegevens*” als volgt gedefinieerd:

“alle informatie die kan worden gebruikt om een persoon (direct of indirect) te identificeren, aan de hand van (i) een naam, (ii) een identificatienummer, (iii) locatiegegevens, (iv) of van een of meer elementen die kenmerkend zijn voor de fysieke, fysiologische, genetische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit van een persoon, of anderszins;”

3.13 Alle personen van de Nauw Omschreven Groep voor wiens belangen de Stichting in de onderhavige procedure opkomt (zoals hiervoor uiteengezet), vallen binnen deze doelomschrijving.

4. FEITEN

A. AdTech en Real Time Bidding

4.1 RTB is een systeem wat Adtech software gebruikt voor het creëren van een grootschalige, ongrijpbare markt voor persoonsgegevens. RTB verwijst naar het gebruik van een ogenblikkelijke geautomatiseerde onlineveiling voor het verkopen en aankopen van online-advertentieruimte.

4.2 Er zijn verschillende partijen betrokken bij het RTB-systeem. Het proces verloopt als volgt. Het is belangrijk te vermelden dat het navolgende proces zich voltrekt in de luttele tijd (enkele milliseconden) terwijl de website wordt geladen op het apparaat van de gebruiker²:

(i) Wanneer een gebruiker een website bezoekt, wordt er vrijwel tegelijkertijd een verzoek verzonden door de website aan een *Supply-side platform* (“**Supply-side**” of “**Aanbodzijde**”) wanneer er advertentieruimte is op de website. Aan de *Supply-side* bevinden zich de aanbieders van advertentieruimte. Zij regelen de verkoop van de advertentieruimte voor de website.

(ii) De Supply-Side stuurt vervolgens een biedingsverzoek (*Bid Request*) inclusief gegevens van de gebruiker naar een of meerdere Ad exchange services (“**Ad Exchange**”), een soort digitale marktplaats/ veilingbeurs. De Supply-Side kan gegevens over de gebruiker toevoegen aan het biedingsverzoek afkomstig van onder andere de DMP.

(iii) De Ad Exchange zet de advertentieruimte en de beschikbare informatie door naar de *Demand-Side Platforms* (“**Demand-Side**” of “**Vraagzijde**”). De *Demand-Side* vertegenwoordigt de adverteerders en/of hun agenten zoals mediabureaus. Om de uitgaven aan advertenties te optimaliseren, is het doel van deze adverteerders en agenten om gedetailleerde profielen van gebruikers te creëren door het verzamelen van gegevens van o.a. DMP. Vervolgens vullen

² Zie: https://www.adpushup.com/blog/the-ultimate-guide-to-real-time-bidding/#What_Is_RTB_Explained_in_Detail

zij de verzamelde data aan met de gegevens verkregen uit de biedingsverzoeken.

- (iv) Daarna vindt aan de Demand-Site een geautomatiseerde evaluatie plaats van de (persoons)gegevens van de gebruiker, de advertentieplaats (bijvoorbeeld een website) en de doelstelling van de adverteerders. Mocht er een match zijn gevonden, dan wordt er een bod gedaan. Doorgaans geldt: hoe beter de match, hoe hoger het bod.
 - (v) De Ad Exchange ontvangt alle biedingen, en het hoogste bod wint de veiling.
 - (vi) De winnende advertentie wordt geplaatst en de webpagina van de gebruiker is geladen met een persoonlijke advertentie.
- 4.3 Bij het open veiling RTB-proces zijn meerdere organisaties betrokken die de persoonlijke gegevens van websitegebruikers verwerken. Elke seconde worden miljoenen biedverzoeken automatisch verwerkt. Bij dit biedproces worden vaak persoonsgegevens gebruikt (vaak uit meerdere bronnen gecombineerd tot gebruikersprofielen) die geheel of gedeeltelijk binnen het hiervoor beschreven systeem worden gedeeld.
- 4.4 Achter de schermen speelt de DMP een grote rol. Dit is de voornaamste rol die Adobe inneemt. Adobe biedt ook een DMP aan als softwareproduct, genaamd Audience Manager. Dit is een onderdeel van de Adobe Cloud.
- 4.5 Met de DMP doet Adobe het volgende:
- (i) het plaatsen van tracking cookies³ met een unieke cookie ID op de apparaten van de internetgebruiker;
 - (ii) het met het behulp van deze cookies verzamelen van gegevens over de internetgebruiker en/of andere identificatoren zoals de mobiele gebruikers ID (MAID);
 - (iii) de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens voor het evalueren van persoonlijke aspecten (bijv. voorkeuren, interesses, gedrag en ander kenmerken);
 - (iv) het verrijken van deze profielen met informatie uit andere bronnen;
 - (v) het maken en aanbieden van profielen zodat derden deze kunnen gebruiken in het RTB proces;

³ Cookies zijn tekstbestanden die in de webbrowser op het apparaat (bijvoorbeeld een computer, telefoon of tablet) van gebruikers worden geplaatst wanneer zij een bepaalde website bezoeken.

- (vi) het koppelen van de unieke cookie ID aan een unieke cookie ID van andere partijen in de Adtech wereld om zo gegevens uit te wisselen en een nog uitgebreider profiel te maken (cookie syncing).
- 4.6 Inherent aan het RTB-systeem is de verzameling van grote hoeveelheden persoonsgegevens. RTB brengt een aantal risico's met zich mee die hun oorsprong vinden in de aard van het ecosysteem en de manier waarop persoonsgegevens daarin worden verwerkt. Deze risico's komen voor door:⁴
- (i) profilering en automatische besluitvorming;
 - (ii) grootschalige verwerking (met inbegrip van bijzondere categorieën van persoonsgegevens);
 - (iii) innovatief gebruik of innovatieve toepassing van nieuwe technologische of organisatorische oplossingen;
 - (iv) matching of samenvoeging van datasets; analyse of voorspelling van gedrag, locatie of verplaatsingen van natuurlijke personen;
 - (v) onzichtbare verwerking van persoonsgegevens.
- 4.7 Adobe creëert alle bovengenoemde risico's. Alle genoemde risico's vinden plaats zonder dat de gebruikers van websites of applicaties daarvan kennis hebben, laat staan toestemming hebben gegeven.

B. Cookies en SDKs

- 4.8 Het RTB-systeem is in essentie een veiling waar enerzijds advertentieruimte wordt aangeboden door websites en apps en waar anderzijds adverteerders kunnen bieden op de aangeboden advertentieruimte. De basis voor deze veilingen zijn de persoonsgegevens van de internetgebruiker: hiermee wordt de hoogte van het bod bepaald. Hoe meer persoonsgegevens beschikbaar zijn, hoe hoger het bod zal zijn bij een match met het advertentiedoel. Op websites worden cookies gebruikt voor het verzamelen van de persoonsgegevens.
- 4.9 Cookies zijn tekstbestanden die in de webbrowser op het apparaat (bijvoorbeeld een computer, telefoon of tablet) van gebruikers worden geplaatst wanneer zij een bepaalde website bezoeken. Veel cookies wijzen een vaststaande en unieke ID toe aan elke webbrowser van een gebruiker, zodat de gebruiker kan worden herkend en geïdentificeerd als zij een website bezoekt. Deze IDs kunnen gezien worden als een paspoortnummer en kan dus individuele personen identificeren.

I. First-party cookies

⁴ Beslissing van de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit d.d. 2 februari 2022 op een reeds klachten ingediend tegen Interactive Advertising Bureau Europe (IAB Europe), nr. 21/2022, mr. 32. Update report into Adtech and real time bidding, ICO, 20 June 2019, p. 9.

- 4.10 Er zijn verschillende soorten cookies. Een “*first-party cookie*” wordt geplaatst door het ‘domein’ waar de gebruiker zich op dat moment bevindt, bijvoorbeeld de website die de internetgebruiker bezoekt. Een first party cookie is in feite een hulpmiddel om de internetgebruiker van een goede website-ervaring te voorzien. Bijvoorbeeld, een cookie kan onthouden waar op de website een gebruiker bij het vorige bezoek is gebleven, om de gebruiker terug te brengen naar hetzelfde punt als ze terugkomt.

II. Third-Party cookies

- 4.11 “*Third-party cookies*” zijn cookies die worden geplaatst door een andere, derde partij, dus anders dan door de eigenaar van de website die de internetgebruiker bezoekt. *Third-party cookies* zijn onder andere “*tracking cookies*”. In tegenstelling tot de gemiddelde *first-party cookies* volgen *third-party tracking cookies* de gebruiker op meerdere websites en apparaten. *Third-party tracking cookies* worden gebruikt om een zo volledig mogelijk beeld van de gebruiker te creëren. Welke websites bezocht zijn door de gebruiker, welke interacties op websites er zijn geweest, welke video’s er zijn bekeken en de gebruikte zoektermen zijn voorbeelden van informatie die wordt verzameld door het gebruik van *third-party cookies*. Omdat dergelijke cookies zo’n grote impact hebben op de rechten van internetgebruikers moet voordat deze tracking cookies op het apparaat van de internetgebruiker geplaatst worden, de internetgebruiker om toestemming voor het plaatsen van deze cookies gevraagd worden.
- 4.12 Een belangrijke reden voor dit toestemmingsvereiste is dat met de middels tracking cookies verzamelde (persoons)gegevens partijen op de RTB-markt, zoals Adobe, een (gedetailleerd) profiel kunnen bouwen van de internetgebruiker. Deze profielen worden vervolgens gedeeld met andere partijen op de RTB-markt.
- 4.13 Adobe plaatst cookies en verwerkt persoonsgegevens door middel van tracking cookies. Deze tracking cookies worden gemaakt en geplaatst door Adobe servers die werken op de zogenoemde ‘*demdex.net*’ en ‘*everesttech.net*’ domeinen. De tracking cookies genaamd ‘*demdex*’ en ‘*everest_g_v2*’ zijn twee voorbeelden van cookies die aan deze domeinen zijn gekoppeld. Deze cookies wijzen een gebruiker een unieke cookie ID toe. Een cookie ID is een uniek identificerend nummer en letterreeks voor een gebruiker, gelijksoortig aan een paspoortnummer.

III. Cookie syncing

- 4.14 *Cookie syncing* is het proces waarbij partijen die actief zijn in de Adtech industrie onderling identificatoren van internetgebruikers uitwisselen. Het wordt veelvuldig toegepast op de RTB-markt zodat de verschillende partijen die deelnemen aan het RTB-proces door middel van de identificatoren zo veel mogelijk persoonsgegevens over de internetgebruiker kunnen verzamelen. Een partij actief op de RTB-markt is hierdoor in staat informatie over het surfgedrag van een persoon te ontvangen op websites waar deze partij zelf geen cookies geplaatst heeft.
- 4.15 De synchronisatie tussen bedrijven zorgt voor het creëren van een volledig beeld van de internetgebruiker. Gemiddeld bezoeken gebruikers meer dan honderd

verschillende websites per dag.⁵ Zelfs als er maar een paar tracking cookies worden geplaatst per dag, kunnen profielen worden gemaakt van een internetgebruiker door vele Adtech bedrijven, en kunnen de beweegpatronen (het “surfgedrag”) van de gebruiker op het internet in kaart worden gebracht.

- 4.16 Cookie syncing zorgt voor een exponentiële datagroei bij talloze RTB-bedrijven en leidt tot een verdere intensivering van het monitoren (wellicht beter: bespieden) van het internetgedrag van de gebruiker en aldus van een gedetailleerde profilering van die gebruiker. Dit wordt ook toegelicht in de literatuur.⁶ Dit blijkt ook uit het rapport van de technische expert dat de Stichting heeft laten opstellen.
- 4.17 De cookie syncing technologie is één van de redenen waarom tracking cookies (en vergelijkbare technologieën) onrechtmatig zijn, als toestemming en goede informatie vooraf ontbreekt. Het is evenwel praktisch ondenkbaar dat een internetbezoeker adequaat geïnformeerd kan worden over de gevolgen van het geven van een akkoord voor tracking cookies. Dit wordt bevestigd door de Britse gegevensbeschermingsautoriteit (de *Information Commissioner's Office*, “ICO”) in haar updatereport uit 2019.⁷
- 4.18 De explosie van de verwerkingen van persoonsgegevens die als gevolg van cookie syncing ontstaat is niet te overzien, niet terug te draaien en de impact hangt af van wat de cookie plaatsers én derden reeds over de internetgebruiker weten.

IV. Onjuiste manieren van het plaatsen en uitlezen van cookies door Adobe

- 4.19 Om tracking cookies te kunnen plaatsen en uit te lezen en op basis hiervan gegevens te verwerken is er een geldige grondslag vereist, namelijk toestemming. Adobe vraagt echter niet op een geldige (lees: rechtens juiste) wijze om toestemming. Hieronder volgen drie voorbeelden van het plaatsen en uitlezen van tracking cookies door Adobe die onrechtmatig zijn.

(i) Cookies geplaatst voordat er toestemming wordt gevraagd

- 4.20 Ten eerste worden er al tracking cookies geplaatst en uitgelezen voordat er toestemming is gegeven door de internetgebruiker. De gebruiker krijgt een cookiebanner te zien, maar de tracking cookies zijn al geplaatst en uitgelezen voordat er enige interactie met de cookiebanner heeft plaatsgevonden. Mocht de gebruiker het plaatsen van cookies vervolgens weigeren dan wordt de al geplaatste cookie niet verwijderd.

⁵ Zie: <https://www.demandsage.com/website-statistics/>

⁶ M. Veale & F. Zuiderveen Borgesius, 'Adtech and Real-Time Bidding under European Data Protection Law', *German Law Journal* (23) 2022, p. 228-229.

⁷ Update report into Adtech and real time bidding, ICO, 20 June 2019, p. 19.

(ii) Automatisch cookies plaatsen en uitlezen zonder keuze

4.21 Het tweede voorbeeld is het plaatsen en uitlezen, waarbij tracking cookies automatisch worden geplaatst zonder dat de gebruiker een keuze wordt gegeven. Een voorbeeld hiervan is het weergeven van een zogeheten cookiebanner met enkel de tekst erop dat er gebruik wordt gemaakt van cookies.

(iii) Ontcijferbare lijsten in cookie banners

4.22 Het derde voorbeeld van onrechtmatig plaatsen van een tracking cookie, is een cookiebanner waarbij de twee opties bestaan uit 'akkoord' en 'instellen' (of een vergelijkbare functie).

4.23 Wanneer de internetgebruiker op de knop 'Instellen' drukt, volgt er een enorm lange lijst met doeleinden, verwerkingen en partners. Het is onmogelijk voor een gebruiker om een volledig beeld te krijgen van het aantal en de identiteit van de adverteerders die gegevens verzamelen en wat zij vervolgens met deze gegevens doen. Het is voor de Adtech bedrijven zelf ook onmogelijk om alle vereiste gegevens te verstrekken gezien de ondoorzichtige werking van de RTB-markt. Hierdoor wordt een internetgebruiker niet correct geïnformeerd.

4.24 Kortom: hieruit volgt dat Adobe systematisch zonder rechtmatige toestemming tracking cookies plaatst en uitleest en daarmee persoonsgegevens van gebruikers verzamelt. Dit wordt in detail toegelicht in het rapport van de technische expert.

4.25 Adobe verzamelt bij elk bezoek aan enkel de homepage van deze websites de volgende gegevens:

- (i) Unieke identicator voor de browser van de gebruiker;
- (ii) Specifieke URL van de bezochte pagina;
- (iii) IP-adres van de gebruiker;
- (iv) Informatie over de webbrowser, zoals de naam, versie en taalinstellingen.

4.26 Ook is gebleken dat Adobe cookies plaatst zonder toestemming op websites waar bijzondere persoonsgegevens van kunnen worden afgeleid.

4.27 Op grond van het voorgaande kan maar één conclusie worden getrokken: er wordt door Adobe systematisch geen toestemming verkregen van internetgebruikers voor het plaatsen en uitlezen van tracking cookies en daarmee het verzamelen van persoonsgegevens door die tracking cookies. Hetzelfde geldt dus voor de situatie dat een website of applicatie namens Adobe toestemming vraagt voor het plaatsen en uitlezen van Adobe tracking cookies. Adobe is in dat geval hoe dan ook verplicht zich ervan te verzekeren dat die toestemming toereikend is, bijvoorbeeld door nauwgezette monitoring om na te gaan of daadwerkelijk rechtmatige toestemming wordt gegeven door de internetgebruiker.

C. Adobe's SDKs (Software Development Kit)

- 4.28 Een ander softwareproduct aangeboden door Adobe is de Adobe *Software Development Kit* ("SDK"). Deze software is een set van verschillende softwarehulpmiddelen die ontwikkelaars van mobiele applicaties kunnen gebruiken. Met verschillende Adobe SDKs kunnen ontwikkelaars de softwareproducten uit de Adobe Cloud integreren in apps.⁸ De wijze waarop Adobe persoonsgegevens verzamelt via cookies op websites is vergelijkbaar met de verzameling van persoonsgegevens via SDKs op apps. De persoonsgegevens worden verzameld door de SDKs en naar Adobe gestuurd terwijl de gebruiker de app gebruikt.
- 4.29 Met behulp van deze SDKs kan Adobe gegevens verzamelen van gebruikers van mobiele applicaties waar de SDK van Adobe wordt gebruikt. Adobe verzamelt via de mobiele applicaties onder andere de MAID, dat de gebruiker de applicatie heeft gedownload, de interactie met de applicatie, eigenschappen van het apparaat (zoals model, schermgrootte, etc.) en locatiegegevens. Adobe verkrijgt met de gegevens verzameld via mobiele applicaties de gemaakte profielen. Op deze manier kunnen ook persoonsgegevens verzameld via apps gekoppeld worden aan de verzamelde gegevens via websites van dezelfde gebruiker op een ander apparaat.
- 4.30 Adobe benoemt de SDK niet in haar privacy documentatie, hoewel Adobe wel persoonsgegevens verzamelt en verwerkt met behulp van deze SDKs. Ook de applicaties die gebruik maken van de SDKs van Adobe benoemen niet dat gegevens worden gedeeld met Adobe. Zo wordt de SDK van Adobe gebruikt op vele verschillende populaire mobiele apps. Adobe's SDKs worden gebruikt in duizenden apps die alleen al in Nederland 91 miljoen keer gedownload zijn. Deze apps worden zo'n 10 miljoen keer per dag gebruikt. De meerderheid van deze apps verwijzen in hun privacydocumentatie noch naar Adobe's SDKs, noch waarvoor Adobe de verzamelde gegevens gebruikt, noch met wie de gegevens worden gedeeld.

D. Adobe Privacy- en Cookiedocumentatie

- 4.31 Adobe heeft verschillende privacy documenten.

I. Adobe Privacy Policy

- 4.32 Om te beginnen: de privacy policy daterend van 13 september 2023 ("**Adobe Privacy Policy**"). De privacy policy heeft meerdere versies gekend. Sinds de versie van 3 mei 2018 is de privacy policy aangepast en uitgebreid en worden onder meer de verwerkingsdoeleinden door Adobe vermeld (wat voorheen niet het geval was). De documentatie begint met het aanwijzen van de verwerkingsverantwoordelijke voor gebruikers buiten Noord-Amerika, namelijk Adobe Ireland. Adobe Inc heeft die rol

⁸ Zoals *Adobe Analytics*, *Adobe Campaign*, *Adobe Audience Manager* en *Adobe Target*. Zie: <https://experienceleague.adobe.com/docs/platform-learn/data-collection/mobile-sdk/overview.html?lang=en>

kennelijk voor Noord-Amerika en verwerkt dus ook persoonsgegevens. Een verdere rolverdeling vermeldt de Adobe Privacy Policy niet.⁹

- 4.33 Vervolgens vermeldt Adobe een overzicht van de gegevens die zij verzamelt *of* wegens het gebruik van haar services en software, *of* waarvoor zij toestemming heeft gekregen (waaronder ook van derden). De gegevens die worden verzameld, worden onderverdeeld in verschillende categorieën.¹⁰
- 4.34 In de Adobe Privacy Policy worden verschillende grondslagen gegeven voor de verzameling van persoonsgegevens. De twee belangrijkste grondslagen voor deze zaak zijn:¹¹
- (i) het verzamelen van gegevens door Adobe is nodig voor haar bedrijfsvoering en om legitieme belangen na te streven;
 - (ii) Wanneer, voor zover vereist, Adobe toestemming heeft gekregen of wanneer dit op een andere manier in overeenstemming is met de keuze van de gebruiker (hier wordt door Adobe het plaatsen van cookies en het gebruik van vergelijkbare technologieën onder geschaard¹²).
- 4.35 Uit de Adobe Privacy Policy blijkt tevens dat verzamelde persoonsgegevens worden gedeeld met bedrijven die niet specifiek worden genoemd.¹³
- 4.36 Alle persoonsgegevens worden opgeslagen op de servers van Adobe en van bedrijven ingeschakeld door Adobe om diensten te verlenen. Adobe zegt over de bewaartermijn van persoonsgegevens die verwerkt worden met toestemming het volgende. Zij verwerkt persoonsgegevens totdat iemand vraagt om ermee te stoppen en zelfs dan blijft Adobe nog gedurende een korte periode de gegevens verwerken. Wat Adobe met deze "*korte periode*" bedoelt, is onduidelijk. De gebruiker weet niet waar zij aan toe is.¹⁴

II. Cookies en soortgelijke technologieën

- 4.37 De documentatie over cookies en soortgelijke technologieën omschrijft een aantal voorbeelden van doeleinden waarvoor Adobe tracking cookies plaatst, voor Adobe en bedrijven die haar helpen bij het uitvoeren van activiteiten.¹⁵ De voorbeelden die als doeleinden worden genoemd zijn onder andere:¹⁶

⁹ Adobe Privacy Policy, p. 1.

¹⁰ *Ibid.*, p. 3-7.

¹¹ *Ibid.*, p. 8-10.

¹² *Ibid.*, p. 10.

¹³ *Ibid.*, kopje "*Maakt Adobe mijn persoonlijke gegevens bekend aan anderen?*" p. 11-12.

¹⁴ *Ibid.*, p. 16.

¹⁵ Adobe cookies en soortgelijke technologieën d.d. 5 december 2022.

¹⁶ *Ibid.*, p. 1.

- Inzicht te krijgen in uw waarschijnlijke interesses zodat we u relevantere advertenties van Adobe en content op websites en in apps van andere bedrijven kunnen tonen;
- Adobe Experience Cloud-oplossingen uit te voeren waarmee onze zakelijke klanten hun websites, apps en marketingberichten kunnen personaliseren en de prestaties hiervan kunnen verbeteren.”

(onderstreping toegevoegd, advocaat)

- 4.38 In deze zaak zijn vooral deze twee doeleinden relevant. De geciteerde tekst beschrijft, in onduidelijke termen, dat Adobe tracking cookies plaatst om niet alleen (persoons)gegevens voor Adobe zelf te verzamelen maar tevens voor andere partijen. Het doel daarbij is, zo volgt uit de tekst, om gepersonaliseerde advertenties aan te kunnen bieden. Dit komt neer op profilering en het delen van de gemaakte profielen met adverteerders en andere partijen op de RTB-markt.
- 4.39 Ook noemt Adobe “*Adobe en de bedrijven die ons helpen*”¹⁷, waarbij Adobe niet toelicht wie zij hieronder verstaat. Adobe is op dit punt niet transparant. De gebruiker kan onmogelijk achterhalen met wie Adobe allemaal samenwerkt, en het kan van de gebruiker niet worden gevergd dat zij een zoektocht moeten starten om deze informatie te verkrijgen.
- 4.40 Adobe geeft ook geen volledige omschrijving van “*en soortgelijke technologieën*”. Zij omschrijft in haar cookiebeleid andere technologieën zoals: HTML5 Local Storage, LSO, webbakens en ingesloten scripts, maar telkens voegt zij de passages “*en soortgelijke technologieën*” of “*en vergelijkbare technologieën*” toe.
- 4.41 Er kan niet van een gebruiker worden verwacht dat zij begrijpt wat Adobe bedoelt met soortgelijke technologieën. Ook is het de verantwoordelijkheid van Adobe om gebruikers op de hoogte te stellen. Gegevensverzameling via SDKs wordt niet genoemd in deze cookie en soortgelijke technologieën documentatie.

E. Toezichthouders

- 4.42 Verschillende gegevensbeschermingsautoriteiten/ toezichthouders hebben onderzoek gedaan naar het RTB-systeem, en de mogelijke risico's van het systeem.
- 4.43 Ten eerste heeft de *European Data Protection Board* (“**EDPB**”) in 2021 een verklaring opgesteld voor de (Europese) wetgever om onder andere extra aandacht voor bepaalde cruciale punten te vragen in de *Digital Services Act* (“**DSA**”).¹⁸ Een van deze punten was dat de gerichte onlinereclame strenger gereguleerd moet worden, ten gunste van minder indringende vormen van reclame waarbij niet wordt gevolgd hoe gebruikers op de inhoud reageren.¹⁹ Tot een volledig verbod is het niet gekomen in de

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ EDPB, Verklaring over het pakket digitale diensten en de datastrategie, 18 november 2021, p. 3.

¹⁹ *Ibid.*

DSA, maar het is een signaal vanuit de Europese gegevensbeschermingsautoriteit dat gepersonaliseerd adverteren grote risico's met zich meebrengt.

- 4.44 Ten tweede heeft de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit in 2022 onderzoek gedaan naar het RTB-systeem naar aanleiding van een reeks van klachten ingediend tegen het IAB. Het IAB is een vereniging op Europees niveau die het brede systeem van digitale reclame en marketing vertegenwoordigt, waarbij veel verschillende actoren in de Adtech markt (onder meer adverteerders, *publishers* en technologiebedrijven) zijn aangesloten, waaronder Adobe.
- 4.45 De klachten bij de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit gingen over een specifieke methode die IAB heeft ontwikkeld, te weten het *Transparency & Consent Framework* ("TCF"). TCF is een format voor een *Consent Management Platform* ("CMP") waarin de toestemming (of de weigering van toestemming) voor het verwerken van persoonsgegevens voor marketing en andere doeleinden kan worden vastgelegd. Een voorbeeld hiervan is de cookiebanner. Adverteerders en andere partijen op de RTB-markt ontcijferen de informatie die de TCF verzamelt om te bepalen of zij over de noodzakelijke toestemming beschikken om de persoonsgegevens van een internetgebruiker te verwerken.²⁰
- 4.46 De Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit trekt een duidelijke conclusie; de toestemming verkregen door het gebruik maken van CMPs in de context van RTB is niet rechtsgeldig en in strijd met de AVG.²¹ De toestemming die wordt verzameld met gebruik van de CMPs is onvoldoende vrij, specifiek, geïnformeerd en ondubbelzinnig.
- 4.47 Van dit systeem maakt Adobe (een IAB lid) gebruik, net als overigens ca. 80%²² van de Europese websites. Adobe legt de verantwoordelijkheid van het verzamelen van rechtsgeldige toestemming bij andere websites en apps, terwijl het systeem dat zij gebruiken beboet en afgekeurd is.
- 4.48 Ten derde is ook de ICO kritisch over Adtech en RTB en heeft haar zorgen geuit in een rapport.²³
- 4.49 Ten vierde is ook de Autoriteit Persoonsgegevens kritisch. In 2021, laat de voorzitter van de Autoriteit Persoonsgegevens ("AP") en vicevoorzitter van de EDPB, Aleid Wolfsen, weten achter een verbod op het online volgen via bijvoorbeeld tracking cookies te staan.²⁴ In 2022, heeft Autoriteit Persoonsgegevens, naar aanleiding van de boete van de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit voor IAB Europe, het

²⁰ De IAB noemt het technische gedeelte van het TCF ook wel "*Transparency and Consent String*" of "*TC String*". Beslissing van de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit d.d. 2 februari 2022 op een reeds klachten ingediend tegen Interactive Advertising Bureau Europe (IAB Europe), nr. 21/2022, mrs. 41-42.

²¹ Beslissing van de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit d.d. 2 februari 2022 op een reeds klachten ingediend tegen Interactive Advertising Bureau Europe (IAB Europe), nr. 21/2022, mrs. 428-440.

²² Zie <https://www.iccl.ie/news/gdpr-enforcer-rules-that-iab-europes-consent-popups-are-unlawful/>

²³ Update report into Adtech and real time bidding, ICO, 20 June 2019, p. 12-13.

²⁴ Zie: <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/actueel/europese-privacytoezichthouders-willen-verbod-op-het-online-volgen-van-mensen>

advies gegeven aan Nederlandse om volledig te stoppen met het volgen van internetgebruikers.²⁵

5. ADOBE SCHENDT DE ALGEMENE VERORDENING GEGEVENSBESCHERMING

A. Inleiding

5.1 Adobe schendt artikel 6 AVG (rechtmatige verwerking), artikel 5 AVG (beginselen inzake verwerking van persoonsgegevens), artikel 12 tot met 14 AG (transparantiebeginsel), artikel 22 AVG (geautomatiseerde individuele besluitvorming, waaronder profilering) en artikel 9 AVG (verwerking van bijzondere categorieën van persoonsgegevens). Dit wordt hierna kort toegelicht. De Stichting zal eerst uiteenzetten waarom de AVG materieel, territoriaal en temporeel van toepassing is.

B. AVG is van toepassing

5.2 Ten eerste is de AVG materieel van toepassing in deze zaak, er wordt immers voldaan aan de twee voorwaarden van artikel 2 AVG. Er is namelijk sprake van i) persoonsgegevens en (ii) verwerking daarvan. Ten tweede is de AVG ook territoriaal van toepassing, artikel 3 AVG, aangezien Adobe Ireland als verwerkingsverantwoordelijke gevestigd is in de EU (lid 1) en Adobe Inc voldoet aan de voorwaarden in lid 2: de Nauw Omschreven Groep zijn betrokkenen die zich in de EU, specifiek Nederland, bevinden. Ten derde is de AVG temporeel van toepassing. De AVG is in werking getreden op 25 mei 2016 en van toepassing sinds 25 mei 2018. De Relevante Periode voor deze zaak is de periode vanaf 25 mei 2018 tot en met heden. De AVG is daarmee van toepassing.

C. Adobe is verwerkingsverantwoordelijke

5.3 Op grond van de juridische en feitelijke analyse is het duidelijk dat niet alleen Adobe Ireland maar tevens Adobe Inc (gezamenlijke) verwerkingsverantwoordelijken zijn op grond van artikel 4 lid 4 AVG en zoals verder uitgewerkt in de EDPB richtsnoeren 07/2020. Aan alle vijf onderdelen van de definitie van verwerkingsverantwoordelijke is voldaan.

5.4 Adobe betwist dat zowel Adobe Ireland als Adobe Inc verwerkingsverantwoordelijken zijn. Zij stelt dat haar klanten verwerkingsverantwoordelijke zijn en Adobe slechts verwerker. Dit verweer is onhoudbaar.

D. Schending artikel 6 AVG

I. Inleiding

5.5 Adobe beschikt niet over een rechtmatige grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens. Op grond van artikel 6 lid 1 AVG is de verwerking alleen

²⁵ Zie: <https://fd.nl/tech-en-innovatie/1429434/toezichthouder-advertentiebranche-moet-direct-stoppen-met-online-volgen-bezoeker>

rechtmatig indien één van de (limitatieve) grondslagen gebruikt wordt. De twee grondslagen die in het kader van deze procedure tegen Adobe relevant zijn om te bespreken zijn (i) toestemming (artikel 6 lid 1 sub a AVG) en (ii) gerechtvaardigd belang (artikel 6 lid 1 sub f AVG).

- 5.6 Op beide grondslagen doet Adobe een beroep in haar Adobe Privacy Policy voor de verwerking van persoonsgegevens voor verschillende doeleinden. Echter, voor het plaatsen van tracking cookies om vervolgens persoonsgegevens te verzamelen en te verwerken doet Adobe alleen een beroep op de grondslag van toestemming. De verwerking van persoonsgegevens door middel van SDKs wordt niet genoemd in de Adobe Privacy Policy.

II. Geen toestemming

- 5.7 Op grond van artikel 6 lid 1 sub a AVG kunnen persoonsgegevens rechtmatig verwerkt worden indien er toestemming is gegeven voor deze verwerking. In artikel 4 lid 11 AVG wordt het toestemmingsvereiste aan vier vereisten gebonden, namelijk "vrije, specifieke, geïnformeerde en ondubbelzinnige wilsuiting". Hierna zal kort worden toegelicht dat Adobe niet aan deze vereisten voldoet en dus geen rechtmatige toestemming van internetgebruikers verkrijgt en dus onrechtmatig cookies op hun apparaten plaatst en uitleest.
- 5.8 Een veel gebruikte manier om toestemming te verkrijgen is via een CMP. Adobe geeft in haar schriftelijke reactie aan dat het gebruik van een CMP via de Adobe Cloud mogelijk is "*so that the customer/controller may implement consent management on their sites as they deem legally necessary*". De CMP die hiervoor gebruikt wordt, voldoet echter niet aan de AVG. De Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit heeft namelijk geoordeeld dat deze door vele websites gebruikte CMP (van IAB Europe) niet voldoet aan de vereisten om toestemming te verkrijgen.²⁶ Adobe heeft geen rechtsgeldige toestemming verkregen voor het plaatsen van tracking cookies op de apparaten van de Nauw Omschreven Groep.
- 5.9 Maar ook indien er gekeken wordt naar de specifieke omstandigheden van Adobe, blijkt dat Adobe niet aan de vier vereisten van toestemming in de zin van de AVG voldoet. Hiermee schendt Adobe tevens de Tw.
- 5.10 Ten eerste dient de betrokkene *vrij* toestemming te hebben gegeven. Dit wil zeggen dat er een werkelijke keuze door betrokkene kan worden gemaakt. De betrokkene moet zich niet gedwongen voelen de toestemming te verlenen, en de keuze moet niet resulteren in negatieve gevolgen wanneer er geen toestemming wordt verleend.²⁷

²⁶ Beslissing van de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit d.d. 2 februari 2022 op een reeds klachten ingediend tegen Interactive Advertising Bureau Europe (IAB Europe), nr. 21/2022, nrs. 431-432 en 440.

²⁷ EDPB, Richtsnoeren 05/2020 inzake toestemming overeenkomstig Verordening 2016/679, 4 mei 2020, versie 1.1., nrs. 13-14.

- 5.11 Uit de beschikbare privacy documentatie volgt dat Adobe zich schuldig maakt aan het bundelen van verwerkingsdoeleinden. In de Adobe Privacy policy lopen daarnaast allerlei verwerkingsdoeleinden door elkaar.²⁸
- 5.12 Op grond hiervan concludeert de Stichting dat Adobe internetgebruikers toestemming laat geven voor een pakket aan doeleinden. De toestemming is in dat geval niet “vrij” gegeven.
- 5.13 Ten tweede moet de toestemming *specifiek* zijn. Dat betekent dat het doel waarvoor de persoonsgegevens verwerkt worden precies bepaald is. Voor elk afzonderlijk doel moet een aparte opt-in worden aangeboden. Ten slotte moet voor elk afzonderlijk verzoek om toestemming specifieke informatie worden verstrekt over de gegevens die voor elk doel worden verwerkt. Dit om de betrokkenen goed te informeren over de gevolgen van de keuzes die zij hebben.²⁹ Het is volgens het HvJ EU niet toegestaan om een algemene wilsuiting te gebruiken die op iets anders betrekking heeft.³⁰
- 5.14 Adobe vraagt toestemming voor alle doelen tezamen. Er wordt, wanneer door middel van een cookiebanner of een ander CMP-systeem toestemming wordt gevraagd voor de verwerking van persoonsgegevens door Adobe op websites, geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende doeleinden. Aan dit vereiste wordt dus niet voldaan.
- 5.15 Ten derde dient de toestemming *geïnformeerd* te zijn. Dit heeft ook te maken met het transparantievereiste uit artikel 5 AVG (dat hierna verder zal worden besproken). Het verstrekken van informatie is noodzakelijk om betrokkenen in staat te stellen geïnformeerde beslissingen te nemen en dat zij begrijpen waarmee ze instemmen.³¹
- 5.16 Aan dit vereiste wordt ook niet voldaan. Er wordt immers niet gezegd voor welke andere partijen Adobe persoonsgegevens verzamelt via Adobe tracking cookies of Adobe SDKs. Hier wordt niets over gezegd in de Adobe Privacy Policy en ook niet in het Adobe Privacy Document dat specifiek over cookies en soortgelijke technologieën gaat.³² Ook noemt Adobe niet in haar documentatie welke persoonsgegevens specifiek met cookies en soortgelijke technologieën worden verzameld.³³
- 5.17 Adobe zegt niets over het feit dat er sprake dient te zijn van *uitdrukkelijke* toestemming op grond van artikel 22 lid 2 sub c AVG. Er is sprake van het verzamelen van persoonsgegevens door middel van tracking cookies en SDKs met als doel om hier profielen van te maken. Deze profielen worden door Adobe vervolgens aangeboden aan derde partijen. Dit is profilering in de zin van de AVG. Hiervoor is *uitdrukkelijke* toestemming vereist, een zwaardere eis dan normale toestemming.

²⁸ Adobe Privacy Policy d.d. 13 september 2023, p. 10.

²⁹ EDPB, Richtsnoeren 05/2020 inzake toestemming overeenkomstig Verordening 2016/679, 4 mei 2020, versie 1.1., nrs. 55-61.

³⁰ HvJ EU 1 oktober 2019, C-673/17, ECLI:EU:C:2019:801, (*Planet49*), r.o. 58.

³¹ Groep artikel 29, Richtsnoeren inzake geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering voor de toepassing van Verordening (EU) 2016/679 (“**Richtsnoeren profilering**”), vastgesteld op 3 oktober 2017 en laatstelijk gewijzigd en vastgesteld op 6 februari 2018, WP251rev.01, p. 14.

³² Adobe cookies en soortgelijke technologieën d.d. 5 december 2022.

³³ Adobe Privacy Policy d.d. 13 september 2023, p. 4-5.

- 5.18 Ten vierde dient de toestemming door middel van een “*ondubbelzinnige wilsuiting*” gegeven te worden. Hiermee wordt een actieve handeling of verklaring bedoeld waaruit blijkt dat de betrokkene toestemming heeft verleend. Overweging 32 AVG geeft hierbij aan dat stilzwijgen, inactiviteit of het gebruik van voor ingevulde kruisjes niet als toestemming gelden (hetgeen bevestigd is door het HvJ EU).³⁴ Ten slotte mag de toestemming niet onnodig verstorend zijn voor het gebruik van de dienst waarvoor de toestemming is verleend en dient de toestemming te worden verkregen voordat er begonnen wordt met de verwerking van de persoonsgegevens waarvoor toestemming nodig is.³⁵
- 5.19 Adobe voldoet met het vragen van toestemming voor het plaatsen en uitlezen van cookies en het gebruik van SDKs (en daarbij horende verwerking van persoonsgegevens) niet aan het vereiste van “*ondubbelzinnige wilsuiting*”.
- 5.20 Op grond van het voorgaande voldoet Adobe niet aan de vereisten van toestemming zoals verplicht in artikel 6 lid 1 sub a AVG. Hiermee voldoet Adobe ook niet aan het verzwaarde toestemmingsvereiste zoals voorgeschreven door artikel 22 AVG en niet aan het toestemmingsvereiste zoals vastgelegd in de Tw. Deze punten zullen hieronder nog verder worden toegelicht.

III. Toestemming vereist – geen beroep op gerechtvaardigd belang mogelijk

- 5.21 De Stichting merkt op dat er voor het plaatsen en uitlezen van cookies op apparaten van internetgebruikers toestemming dient te worden gevraagd (op grond van de Tw). Adobe benoemt ook in haar Privacy Policy dat er toestemming nodig is voor het plaatsen en uitlezen van cookies.³⁶
- 5.22 Artikel 6 lid 1 sub f AVG kan dus geen rechtsgrondslag vormen voor het plaatsen en uitlezen van Adobe cookies op de apparaten van internetgebruikers. Het ICO bevestigt deze conclusie en stelt dat toestemming de enige geldige rechtsgrondslag is voor het verwerken van persoonsgegevens op de gehele RTB-markt.³⁷ Zelfs als dit wel een geldige grondslag zou zijn, voldoet Adobe niet aan de drie voorwaarden die artikel 6 lid 1 sub f AVG stelt. Zo weegt het belang van Adobe niet op tegen de belangen en fundamentele rechten van de Nauw Omschreven Groep.

IV. Conclusie schending artikel 6 AVG

- 5.23 De Stichting heeft toegelicht dat er voor Adobe geen geldige rechtsgrondslag bestaat voor de verwerking van persoonsgegevens door het plaatsen van tracking cookies of het gebruik van SDKs. Voor het plaatsen van tracking cookies en het gebruik van SDKs is, op grond van de Tw, alleen de rechtsgrondslag van toestemming in de zin van de AVG geldig. Adobe voldoet niet aan de vereisten van toestemming, zoals

³⁴ HvJ EU 1 oktober 2019, C-673/17, ECLI:EU:C:2019:801, (*Planet49*), r.o. 62-63.

³⁵ EDPB, Richtsnoeren 05/2020 inzake toestemming overeenkomstig Verordening 2016/679, 4 mei 2020, versie 1.1., mrs. 75-90.

³⁶ Adobe Privacy Policy d.d. 20 april 2023, p. 7.

³⁷ Update report into Adtech and real time bidding, ICO, 20 June 2019, p. 18.

vastgelegd in de AVG. Adobe kan voor het verzamelen van persoonsgegevens door middel van Adobe tracking cookies en SDKs dus geen beroep doen op de rechtsgrondslag van een gerechtvaardigd belang. Maar ook voor de verwerking van persoonsgegevens door Adobe waarbij geen tracking cookies of SDKs gebruikt worden, voldoet Adobe niet aan de vereisten van een gerechtvaardigd belang. Hiermee staat vast dat Adobe artikel 6 AVG heeft geschonden door het verzamelen van persoonsgegevens van de Nauw Omschreven Groep.

E. Schending van artikel 5 AVG

- 5.24 Artikel 5 lid 1 sub a AVG schrijft voor dat de verwerking plaatsvindt op een wijze die transparant is. Transparantie is een fundamenteel vereiste van de AVG, ook in het kader van profilering.³⁸ Tevens schrijft artikel 12 lid 1 AVG voor dat de verwerkingsverantwoordelijke betrokkenen beknopte, transparante, begrijpelijke en gemakkelijke toegankelijke informatie over de verwerking van hun persoonsgegevens verstrekt. Voor gegevens die rechtstreeks bij de betrokkene worden verzameld, moet deze informatie worden verstrekt op het moment van verzameling, zo volgt uit artikel 13 AVG. Op grond van artikel 14 AVG moet deze informatie ook worden verstrekt aan de betrokkene van wie niet rechtstreeks de gegevens zijn verkregen.³⁹ Artikelen 12 t/m 14 AVG vormen dus een uitwerking van het transparantiebeginsel en zullen hierna ook worden besproken.
- 5.25 Adobe schendt duidelijk het transparantiebeginsel. Het is namelijk voor de betrokkene helemaal niet duidelijk welke (persoons)gegevens door middel van de Adobe tracking cookies verwerkt worden en voor welk doeleinde. De verzameling van persoonsgegevens via SDKs is eveneens onduidelijk en zelfs onzichtbaar voor de betrokkene. In de privacy documentatie van de mobiele apps en Adobe wordt de gegevensverzameling via SDKs niet omschreven. Het is ook onmogelijk om een transparant en volledig beeld hiervan te krijgen, gezien de hoeveelheid gegevens en partijen die betrokken zijn in de RTB-markt. Adobe geeft in haar Privacy Policy met betrekking tot cookies en soortgelijke technologieën slechts in algemene termen aan voor welke doeleinden cookies geplaatst en uitgelezen worden. Bovendien is de lijst van doeleinden die daar genoemd staan een niet uitputtende lijst met voorbeelden.⁴⁰
- 5.26 Tevens is het dus onduidelijk *welke* (persoons)gegevens door Adobe met de Adobe tracking cookies en SDKs verzameld worden. In haar Privacy Policy met betrekking tot cookies en soortgelijke technologieën blijft Adobe vaag over welke (persoons)gegevens precies verzameld worden door middel van de Adobe tracking cookies en soortgelijke technologieën. In de Adobe Privacy Policy wordt dit ook niet duidelijk en noemt Adobe bijvoorbeeld de vage term “*analytische of andere gegevens over elektronische netwerkactiviteiten*”.⁴¹
- 5.27 Hierdoor is het voor Nauw Omschreven Groep ondoorgrondelijk welke (persoons)gegevens Adobe eigenlijk verzamelt door de Adobe tracking cookies en

³⁸ Richtsnoeren profilering, p. 10-11.

³⁹ *Ibid.*, p. 11.

⁴⁰ Adobe cookies en soortgelijke technologieën d.d. 5 december 2022, p. 1.

⁴¹ Adobe Privacy Policy d.d. 13 september 2023, p. 4.

SDKs en voor welke doeleinden. Dit levert een schending van het transparantiebeginsel op zoals vastgelegd in artikel 5 lid 1 sub a AVG.

- 5.28 Bovendien schendt Adobe artikel 5 lid 1 sub c AVG omdat zij niet aan minimale gegevensverwerking doet. Adobe wil in principe zoveel mogelijk (persoons)gegevens verzamelen door middel van haar tracking cookies op zoveel mogelijk verschillende websites en door gegevensverzameling via SDKs op apps (ook met gegevens verkregen via cookie syncing). Het (uiteindelijke) doel van Adobe is om die gegevens vervolgens te bundelen en dit te delen met derden.
- 5.29 Het verzamelen van persoonsgegevens van een internetgebruiker door het plaatsen en uitlezen van Adobe cookies, door het verzamelen van informatie via SDKs op mobiele apps en met cookie syncing met andere partijen in de RTB-markt heeft tot gevolg dat er steeds meer persoonsgegevens worden verzameld door Adobe over dezelfde gebruiker. Het profiel van de gebruiker wordt alsmaar uitgebreider. Terwijl voor doeltreffende adverteren überhaupt geen profiel noodzakelijk is. Bovendien worden de profielen door middel van grootschalige gegevensverzameling onvermijdelijk aangevuld met bijzondere categorieën van persoonsgegevens. Hierdoor is sprake van een schending van artikel 5 lid 1 sub c AVG aangezien er geen sprake is van minimale gegevensverwerking door Adobe.
- 5.30 Verder schendt Adobe artikel 5 lid 1 sub e AVG omdat zij niet aan opslagbeperking doet. Zoals eerder aangegeven, verzamelt Adobe zoveel mogelijk informatie van internetgebruikers via haar Adobe tracking cookies op veel verschillende websites en via SDKs op apps om die (persoons)gegevens vervolgens te bundelen met als doel een profiel te creëren om gegevens van deze profielen daarna te delen met derden. Ook in het kader van profilering moet Adobe als verwerkingsverantwoordelijke ervoor zorgen dat de gegevens niet langer worden bewaard dan noodzakelijk, dit alles in verhouding tot de doelen waarvoor de persoonsgegevens worden verwerkt. Hierbij moet er in het bewaringsbeleid van Adobe als verwerkingsverantwoordelijk rekening worden gehouden met de rechten en vrijheden van de persoon van wie de persoonsgegevens worden verzameld.⁴²
- 5.31 Zoals hieronder ook wordt benoemd, geeft Adobe onvoldoende en onduidelijke informatie over de bewaartermijnen van de persoonsgegevens verzameld door Adobe tracking cookies en SDKs. Indien de bewaartermijnen van persoonsgegevens verzameld in het kader van marketingdoeleinden worden bekeken, is het geheel onduidelijk wat de bewaartermijn is. Er wordt geen enkele bewaartermijn van de persoonsgegevens gegeven.⁴³ Adobe schendt hiermee ook artikel 5 lid 1 sub e AVG aangezien op grond van dit artikel persoonsgegevens alleen langer mogen worden opgeslagen voor bepaalde redenen, zoals archivering en statistische doeleinden.

⁴² Richtsnoeren profilering, p. 14.

⁴³ Adobe Privacy Policy d.d. 13 september 2023, p. 16.

5.32 Nu het transparantiebeginsel uit artikel 5 lid 1 sub a AVG geschonden is, staat daarmee vast dat Adobe hiermee ook artikel 12 AVG heeft geschonden. Dit blijkt uit de volgende punten:

- (i) oude privacydocumenten zijn niet beschikbaar;
- (ii) de informatie is niet beknopt, transparant, begrijpelijk en gemakkelijk toegankelijk; en
- (iii) er wordt geen duidelijke en eenvoudige taal gebruikt in de Adobe Privacy Policy.

F. Adobe schendt artikelen 13 en 14 AVG

5.33 Adobe schendt ook artikelen 13 en 14 AVG. Zij geeft lang niet alle informatie die moet worden gegeven. Het gaat in ieder geval om de volgende onderdelen:

- (i) onvoldoende informatie over doeleinden, rechtsgrond en persoonsgegevens (Artikel 13 lid 1 sub c AVG en artikel 14 lid 1 sub c AVG);
- (ii) Adobe legt niet uit welke categorieën van persoonsgegevens van derden verkregen worden en de bron waaruit die persoonsgegevens afkomstig zijn (Artikel 14 lid 1 sub d AVG en Artikel 14 lid 2 sub f AVG);
- (iii) Adobe geeft ook geen, althans volstrekt onvoldoende informatie over de ontvangers (of categorieën van ontvangers) van de persoonsgegevens (Artikel 13 lid 1 sub e AVG en artikel 14 lid 1 sub e AVG);
- (iv) Adobe geeft geen adequate informatie over de vraag of persoonsgegevens worden doorgegeven aan landen buiten de EER en de manier waarop de betrokkene inzage in de waarborgen van doorgifte kan krijgen (Artikel 13 lid 1 sub f AVG en artikel 14 lid 1 sub f AVG);
- (v) Adobe verstrekt onvoldoende informatie over de bewaartermijnen (Artikel 13 lid 2 sub a AVG, artikel 14 lid 2 sub a AVG); en
- (vi) Adobe informeert de gebruiker niet over profilering (Artikel 13 lid 2 sub f, artikel 14 lid 2 sub g AVG).

G. Schending van artikel 22 AVG

5.34 Adobe schendt ook artikel 4 lid 4 jo. artikel 22 lid 1 AVG waarin, kort gezegd, een algemeen verbod is vastgelegd op profilering. Adobe voldoet met haar gedrag binnen het RTB-systeem aan de vereisten van het verbod op profilering op grond van artikel 22 lid 1 AVG.

H. Schending van artikel 9 AVG

- 5.35 Ten aanzien van bepaalde, bijzonder gevoelige persoonsgegevens kent de AVG een strenger regime. De AVG bepaalt in artikel 9 lid 1 dat verwerking van dergelijk bijzonder gevoelige gegevens (zoals ras of seksuele voorkeur) in het algemeen verboden is.
- 5.36 De technische expert van de Stichting heeft vastgesteld dat Adobe cookies plaatst en uitleest op verschillende websites voor enige interactie met de website (en dus ook zonder toestemming), waar vanwege het karakter van de websites bijzondere persoonsgegevens af kunnen worden geleid.
- 5.37 Ook buiten de websites uit het rapport om is er sprake van *verwerking* van bijzondere persoonsgegevens door de gedetailleerde profielen die Adobe door middel van de met Adobe tracking cookies en SDKs verzamelde persoonsgegevens opstelt. Ook als de brongegevens geen bijzondere persoonsgegevens bevatten, zijn gedetailleerde profielen zoals Adobe die opmaakt dat in de regel wel omdat hier zaken als ras, afkomst, politieke opvattingen, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, seksueel gedrag of seksuele gerichtheid vaak met een hoge mate van waarschijnlijkheid van af kunnen worden geleid.
- 5.38 De verwerking van bijzondere persoonsgegevens is alleen toegestaan als sprake is van één van de uitzonderingen opgesomd in artikel 9 lid 2 AVG. Van die uitzonderingen zou alleen sub a (uitdrukkelijke toestemming) relevant kunnen zijn. Aan de voorwaarden voor die uitzondering is hier echter niet voldaan, want Adobe heeft geen uitdrukkelijke toestemming om die gegevens te verwerken (zie de beschrijving van de overtreding van artikel 6 lid 1 sub a AVG).

6. ADOBE SCHENDT DE TELECOMMUNICATIEWET

- 6.1 Adobe maakt gebruik van tracking cookies en andere trackingtechnologieën, zoals SDKs, die informatie op de computer, telefoons en andere apparatuur uitlezen. Bij het plaatsen en uitlezen van de tracking cookies en andere identificatoren zoals MAIDs op mobiele telefoons handelt Adobe in strijd met artikel 11.7a Tw.
- 6.2 Artikel 11.7a Tw beoogt de persoonlijke levenssfeer van de gebruiker van elektronische communicatienetwerken te beschermen.⁴⁴ Op grond van artikel 11.7a Tw mogen er geen tracking cookies of andere identificatoren worden gebruikt en

⁴⁴ Artikel 11.7a Tw implementeert artikel 5 lid 3 van Richtlijn 2009/136/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 tot wijziging van Richtlijn 2002/22/EG inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische communicatienetwerken en -diensten, Richtlijn 2002/58/EG betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie en Verordening (EG) nr. 2006/2004 betreffende samenwerking tussen de nationale instanties die verantwoordelijk zijn voor handhaving van de wetgeving inzake consumentenbescherming ("**e-Privacy Richtlijn**"). De e-Privacy Richtlijn is volgens overwegingen 1 en 2 van die richtlijn een uitwerking van de Privacyrichtlijn én van artikelen 7 en 8 van het Handvest. De e-Privacy Richtlijn is dus in de Tw vastgelegd.

- uitgelezen zonder dat de gebruiker hierover is geïnformeerd conform de eisen van de AVG en de gebruiker hiervoor toestemming (in de zin van de AVG) heeft gegeven.
- 6.3 Uit de Memorie van Toelichting bij artikel 11.7a Tw volgt dat de verplichtingen van artikel 11.7a Tw rusten op degene die verantwoordelijk is voor het plaatsen van gegevens (tracking cookies) in de (rand)apparatuur en het verkrijgen van toegang tot de in de (rand)apparatuur opgeslagen gegevens (tracking cookie IDs of MAIDs).⁴⁵ Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat dit niet altijd degene is die verantwoordelijk is voor de door de gebruiker bezochte site.⁴⁶
- 6.4 In de praktijk betekent dit dat er meerdere partijen betrokken kunnen zijn bij het plaatsen van een tracking cookie. Nu Adobe de tracking cookies en soortgelijke technologieën op de apparatuur van Nauw Omschreven Groep plaatst en uitleest (en daarmee persoonsgegevens verzamelt), zijn de verplichtingen van artikel 11.7a Tw op Adobe van toepassing.
- 6.5 Artikel 11.7a lid 1 Tw stelt twee cumulatieve eisen. Ten eerste de eis dat de betrokken gebruiker van de apparatuur “*duidelijk en volledige informatie*” ontvangt conform de eisen van de AVG over in ieder geval de doeleinden van de verwerking van persoonsgegevens. De tweede eis is dat de betrokken gebruiker voor toegang tot informatie op zijn apparatuur of opslag van informatie op zijn apparatuur “*toestemming*” heeft verleend. Uit artikel 11.1 sub g Tw volgt dat met deze toestemming wordt bedoeld toestemming in de zin van artikel 4 onderdeel 11 AVG.
- 6.6 Adobe voldoet niet aan deze twee eisen in het kader van de AVG.⁴⁷ Hieruit volgt automatisch dat Adobe ook niet voldoet aan de eisen van artikel 11.7a lid 1 Tw. De Stichting noemt drie voorbeelden van onjuiste manieren van het plaatsen en uitlezen van cookies door Adobe. Ten eerste plaatst Adobe tracking cookies voordat er toestemming is verkregen van de gebruiker op wiens apparatuur de cookies geplaatst worden. Voorbeelden van grote websites via welke Adobe de cookies plaatst voordat de toestemming is verkregen zijn tui.nl, kpn.com en belastingdienst.nl. Ten tweede plaatst Adobe tracking cookies maar geeft gebruikers geen keuze. Er wordt enkel een mededeling in de cookiebanner gedaan dat er cookies worden geplaatst, Zij kunnen geen toestemming geven of de Adobe tracking cookies afwijzen. Ten derde plaatst Adobe tracking cookies op websites waarbij de gebruikers een cookiebanner krijgen met zeer uitgebreide lijsten van verwerkingen en derde partijen. In de cookiebanner staat als optie “meer opties” (of iets vergelijkbaars). Als de gebruiker de ‘meer opties’-knop aanklikt, volgt er een lange lijst met opties en een lange lijst van cookie partners. Deze lange lijst resulteert in een onoverzichtelijk geheel en geeft geen gebruiksvriendelijke manier voor een opt-out. Het is onmogelijk voor een gebruiker om een volledig beeld te krijgen van welke adverteerders gegevens over haar verzamelt en wat zij vervolgens met deze gegevens doen. Er wordt in dergelijke gevallen geen duidelijke keuze voor alles weigeren of een opt-out gegeven. In plaats daarvan wordt, mede door het kleurgebruik en de grootte van de knop, de gebruiker vaak verleid om

⁴⁵ Kamerstukken II 2010/11, 32549, nr. 3, p. 41.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ Zie hoofdstuk 5 paragraaf C en paragraaf D hiervoor.

de tracking cookies te aanvaarden. Deze voorbeelden illustreren dat Adobe niet voldoet aan het toestemmingsvereiste van artikel 11.7a lid 1 Tw (en de AVG).

- 6.7 Voor de volledigheid benoemt de Stichting dat er een mogelijkheid bestaat dat Adobe afspraken heeft gemaakt met websitebeheerders, zodat de websitebeheerders de verplichtingen op grond van de Tw van Adobe overnemen. De Tw biedt deze ruimte.⁴⁸ De Stichting heeft geen aanwijzingen in de Adobe documentatie gevonden voor het bestaan van deze afspraken.⁴⁹ Adobe kan echter als gezamenlijke gegevensverantwoordelijke ook aansprakelijk worden gehouden voor schendingen van de AVG op grond van artikel 82 AVG jo. artikel 26 lid 3 AVG.⁵⁰ Adobe stelt dat het aan de zakelijke klant van de Adobe Cloud is om te bepalen welke cookies er worden geplaatst op de websites van de klant, welke gegevens met deze cookies worden verzameld, waarvoor deze gegevens gebruikt worden en dat de zakelijke klant bepaalt wat voor soort toestemming van bezoekers verkregen moet worden die de websites bezoeken. Hiermee suggereert Adobe impliciet dat er afspraken bestaan tussen Adobe en de websitebeheerders.
- 6.8 Ondanks deze mogelijke afspraken is Adobe aansprakelijk voor de schendingen van de Tw en niet de websitebeheerders. Immers, het is Adobe die dan nagelaten heeft om toe te zien op de naleving van de Tw door de websitebeheerders. Dit blijkt ook uit het recente arrest van het hof Amsterdam.⁵¹ Kortom, Adobe voldoet niet aan de voorwaarden van artikel 11.7a lid 1 Tw.
- 6.9 Ten slotte is in artikel 11.7a lid 4 Tw een bewijsvermoeden opgenomen. Op grond daarvan worden tracking cookies en SDKs, zoals die door Adobe gebruikt worden, als een verwerking van persoonsgegevens gezien.

7. ADOBE SCHENDT GRONDRECHTEN

- 7.1 Adobe schendt artikel 7, artikel 8 en artikel 11 van het Handvest. De AVG en de Tw zijn een uitwerking van de relevante grondrechten uit het Handvest. Het gaat in deze zaak om de grondrechten, eerbiediging van privéleven en bescherming van persoonsgegevens. Hierbij geeft het Handvest de overkoepelende regels die vervolgens worden uitgewerkt in lagere regelgeving zoals de AVG en de Tw.⁵²

⁴⁸ Zoals in Rb. Amsterdam 15 maart 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:1407, (*Data Privacy Stichting t. Facebook*), r.o. 14.15 en Vزر. Amsterdam 18 oktober 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:6530, (*Criteo*) r.o. 4.16.

⁴⁹ In tegenstelling tot bijvoorbeeld: Rb. Amsterdam 15 maart 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:1407, (*Data Privacy Stichting t. Facebook*), r.o. 14.15.

⁵⁰ Zie ook Vزر. Amsterdam 18 oktober 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:6530, (*Criteo*) r.o. 4.16.

⁵¹ Gerechtshof Amsterdam 5 december 2023, 200.333.812/01 SKG, (*Criteo*), r.o. 4.11-4.12.

⁵² Zie bijvoorbeeld overweging 1 van de AVG.

- 7.2 Artikel 7 Handvest (eerbiediging van het privéleven)⁵³ en artikel 8 Handvest (bescherming van persoonsgegevens)⁵⁴ zijn met elkaar verbonden. Immers, zonder de bescherming van persoonsgegevens is het lastig om eerbiediging van het privéleven te bewerkstelligen.⁵⁵ Beide artikelen worden door het gedrag van Adobe geschonden.
- 7.3 Op grond van de rechtspraak van het HvJ EU kan, in zaken zoals onderhavige, artikel 11 Handvest (vrijheid van meningsuiting en van informatie) ook in het geding zijn. Met het gedrag van Adobe is duidelijk dat in ieder geval sommige personen in hun recht op vrijheid van meningsuiting, zoals vastgelegd in artikel 11 Handvest, worden beperkt. Aangezien Adobe zeer veel persoonsgegevens verzamelt en daarvan profielen maakt, kan dit invloed hebben op hoe internetgebruikers van hun vrijheid van meningsuiting gebruik maken. De vrees dat persoonsgegevens met een afwijkende norm worden verzameld (en nog erger, tot een profiel wordt gemaakt), kan het effect hebben op personen om hun gedrag aan te passen. Dit heeft dus een schending van artikel 11 Handvest tot gevolg.
- 7.4 De Stichting merkt op dat de schendingen van deze drie artikelen van het Handvest niet op grond van artikel 52 lid 1 Handvest gerechtvaardigd kunnen worden. Adobe voldoet immers niet aan de vijf cumulatieve voorwaarden.

8. ANDERE GRONDEN VAN AANSPRAKELIJKHEID

A. Onrechtmatige daad

- 8.1 De AVG (en fundamentele rechten) biedt een zelfstandige grondslag voor de aansprakelijkheid van Adobe en een zelfstandige grondslag voor toekenning van de gevorderde schadevergoeding aan de Nauw Omschreven Groep.
- 8.2 Adobe is tevens aansprakelijk op basis van artikel 6:162 BW. Parallele aansprakelijkheid op grond van het nationale recht is immers mogelijk.⁵⁶ De Stichting beroept zich tevens op artikel 6:162 BW als grondslag voor de gevorderde schadevergoeding. Aan alle voorwaarden genoemd in artikel 6:162 BW wordt immers voldaan. Zo schendt Adobe een wettelijke verplichting. Zij handelt namelijk in strijd met de AVG en de Tw, terwijl de normen die door Adobe geschonden zijn, strekken tot bescherming van de Nauw Omschreven Groep. Het onrechtmatige gedrag is aan Adobe toe te rekenen als (gezamenlijke) verwerkingsverantwoordelijke. Ten slotte is

⁵³ Artikel 8 EVRM beschermt eveneens de eerbiediging van het privéleven. Het EHRM heeft expliciet bevestigd dat de bescherming van persoonsgegevens gedekt wordt door artikel 8 lid 1 EVRM. Zie EHRM 16 februari 2000, nr. 27798/95, (*Amann t. Zwitserland*), r.o. 65. Bovendien heeft het EHRM bepaald dat de bescherming van persoonsgegevens fundamenteel is voor de eerbiediging van het privéleven op grond van artikel 8 EVRM. EHRM, 4 december 2008, zaken 30562/04 en 30566/04, (*S. en Marper/UK*), r.o. 41.

⁵⁴ Artikel 10 Grondwet geeft eveneens het recht op eerbiediging van persoonlijk levenssfeer en stelt dat de wet regels moet stellen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met het vastleggen en verstrekken van persoonsgegevens.

⁵⁵ Zie ook de uitspraak van het HvJ EU met betrekking tot de relatie tussen artikelen 7 en 8 Handvest. HvJ EU 8 april 2014, C-293/12, ECLI:EU:C:2014:238, (*Digital Rights Ireland*), r.o. 53.

⁵⁶ Zie overweging 146 AVG; Zie ook GS Onrechtmatige daad, par. III.12.4.7.3 (Verhouding van art. 82 van Verordening 2016/679 tot de onrechtmatige daad), bijgewerkt t/m 24-12-2020.

er schade geleden door de Nauw Omschreven Groep en is er sprake van een causaal verband tussen de geleden schade en het onrechtmatig handelen.

B. Ongerechtvaardigde verrijking

- 8.3 De Stichting doet subsidiair een beroep op ongerechtvaardigde verrijking ex artikel 6:212 BW. Er is sprake van (i) een verrijking van Adobe, (ii) die is ontstaan ten koste van de Nauw Omschreven Groep, die zijn verarmd, (iii) deze verrijking en verarming staan in (voldoende) verband met elkaar en (iv) de verrijking is ongerechtvaardigd (er mag geen redelijke grond voor aanwezig zijn).

9. SCHADE

A. Inleiding

- 9.1 Uit het voorgaande blijkt dat Adobe structureel en stelselmatig onrechtmatig handelt jegens de Nauw Omschreven Groep. Dit onrechtmatige handelen kan Adobe worden toegerekend. Er bestaat een causaal verband tussen het onrechtmatige handelen en de door de Nauw Omschreven Groep geleden en te lijden schade.
- 9.2 De leden van de Nauw Omschreven Groep hebben recht op een vergoeding van de schade. Die schade bestaat uit: (i) immateriële schade en (ii) materiële schade (ofwel vermogensschade). Beide vormen van schadevergoeding worden in deze procedure gevorderd. De Nauw Omschreven Groep heeft zowel op grond van artikel 82 AVG als op basis van het Nederlandse recht aanspraak op schadevergoeding.

B. Vergoeding immateriële schade

- 9.3 De immateriële schadevergoeding wordt allereerst gevorderd op basis van het Europese recht. Artikel 82 AVG biedt een zelfstandige grondslag voor vergoeding van immateriële (en materiële) schade aan de Nauw Omschreven Groep.
- 9.4 De Stichting heeft (in randnummers 5.2 t/m 7.4) uiteengezet dat Adobe de fundamentele rechten, de AVG en de Tw heeft geschonden. Een vergoeding van immateriële schade is op zijn plaats. De leden van de Nauw Omschreven Groep zijn de controle over hun persoonsgegevens verloren terwijl Adobe alleen commerciële doeleinden najaagt. Dit verlies aan controle is vergoedbare immateriële schade. Dit volgt onder meer uit overwegingen 75 en 85 van de AVG.
- 9.5 De aanspraak op vergoeding van immateriële schade vloeit, naast de AVG, ook voort uit artikel 6:106 aanhef sub b BW. Dit artikellid geeft de leden van de Nauw Omschreven Groep recht op een naar billijkheid vast te stellen schadevergoeding, omdat Adobe fundamentele rechten, de AVG en Tw heeft geschonden. Het gaat om een zodanig ernstige normschending dat de schade als gevolg daarvan dient te worden vergoed.
- 9.6 Artikel 6:106 BW aanhef sub b BW dient conform het Europese recht te worden uitgelegd. De norm dient te worden ingekleurd door de AVG.

- 9.7 De Hoge Raad oordeelde in de *EBI*-zaak dat de in artikel 6:106 aanhef sub b BW bedoelde aantasting in persoon op een andere wijze kan plaatsvinden dan via geestelijk letsel (waar wel concreet bewijs voor geleverd dient te worden).⁵⁷ Daarmee verduidelijkt de Hoge Raad in wezen dat een aantasting van de privacy in aanmerking komt voor immateriële schadevergoeding, ook indien er geen geestelijk letsel is. Deze jurisprudentie werd bevestigd in de recente procedures met betrekking tot aardbevingsschade in Groningen.⁵⁸
- 9.8 Alle leden van de Nauw Omschreven Groep verliezen controle over hun persoonsgegevens door de stelselmatige schendingen van Adobe. Dat verlies van controle is in de rechtspraak erkend als vorm van immateriële schade. Ook de aard en de ernst van de privacyschendingen brengt met zich dat de Nauw Omschreven Groep recht heeft op immateriële schadevergoeding.
- 9.9 Wat betreft de begroting van de immateriële schade stelt de Stichting dat deze abstract moet geschieden. Een forfaitair bedrag dient te worden toegewezen aan elk persoon in de Nauw Omschreven Groep. Een dergelijke aanpak verzekert dat de Nauw Omschreven Groep een volledige en effectieve vergoeding ontvangt,⁵⁹ en verzekert tegelijk de volle werking van de AVG.
- 9.10 De Stichting stelt voor om het debat over de hoogte van de schadevergoeding in een latere fase van deze procedure te voeren. De Stichting heeft dan ook beschikking over de door Adobe te verstrekken informatie. Dit sluit aan bij het stelsel van de WAMCA, waarin de rechtbank zich pas in een later stadium zal buigen over de mogelijke wijze van schadeafwikkeling (zie artikel 1018i Rv).

C. Vergoeding materiële schade

- 9.11 De Nauw Omschreven Groep heeft ook recht op vergoeding van hun vermogensschade die ontstaat door het onrechtmatig handelen van Adobe.
- 9.12 Persoonsgegevens kunnen ook een economische waarde hebben voor derde partijen zoals adverteerders. Adverteerders zijn bereid te investeren in het verkrijgen van dataprofielen om dankzij deze profielen zo gericht mogelijk te adverteren. Dit wordt bevestigd door de literatuur, onderzoek door de shadedeskundige van de Stichting en bekende marktpartijen zoals de Boston Consulting Group.
- 9.13 Voor de vergoeding van de geleden vermogensschade doet de Stichting een beroep op artikel 82 AVG als zelfstandige grondslag voor schadevergoeding, en subsidiair op het Nederlandse recht als alternatieve grondslag voor de schadevergoeding.
- 9.14 In het kader van de begroting van de vermogensschade doet de Stichting primair een beroep op artikel 6:104 BW. Op basis van artikel 6:104 BW kan de door de Nauw Omschreven Groep geleden schade worden begroot op de “*winst*” die Adobe heeft

⁵⁷ HR 15 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:376 (*EBI-uitspraak*), r.o. 4.2.1.

⁵⁸ HR 15 oktober 2021, ECLI:NL:HR:2021:1534 (*NAM t. verweerders*) r.o. 3.3.2-3.3.4 en HR 19 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1278, (*eisers t. NAM e.a.*), r.o. 2.13.2, 2.13.5-2.13.6.

⁵⁹ Overweging 146 AVG.

genoten door haar onrechtmatig handelen. Subsidiair doet de Stichting een beroep op artikel 6:97 BW. Adobe heeft aanzienlijke omzetten behaald met behulp van de omvangrijke en opzettelijke schending van de rechten van de leden van de Nauw Omschreven Groep.

- 9.15 Op grond van efficiency redenen meent de Stichting dat het debat over de hoogte van de materiële schadevergoeding in een later stadium van deze procedure dient plaats te vinden.

10. ONTVANKELIJKHEID EN TOEPASSELIJKHEID WAMCA

A. De Stichting en de zaak voldoen aan vereisten AVG

- 10.1 In een recent vonnis heeft de rechtbank Amsterdam geoordeeld dat vorderingen tot schadevergoeding op grond van artikel 82 lid 1 AVG voor WAMCA-belangenorganisaties mogelijk zijn, mits de belangenorganisaties voldoen aan de ontvankelijkheidsvereisten van artikel 80 lid 1 AVG.⁶⁰
- 10.2 De Stichting voldoet aan deze vereisten. De Stichting is een Nederlandse stichting en haar statutaire doelstellingen dienen het openbaar belang. De Stichting heeft geen winstoogmerk. Dit blijkt zowel uit de statuten als uit de manier waarop de Stichting opereert. De Stichting is actief op het gebied van gegevens bescherming.

B. De Stichting is ontvankelijk onder de WAMCA

- 10.3 De Stichting voert deze collectieve actie op grond van artikel 3:305a BW. De Stichting voldoet aan de vereisten voor ontvankelijkheid op grond van artikel 3:305a BW:
- (a) de Stichting is een stichting in de zin van artikel 3:305a lid 1 BW;
 - (b) de Stichting beschikt over een toereikende statutaire doelomschrijving⁶¹;
 - (c) de Stichting heeft in de gegeven omstandigheden voldoende te hebben getracht om het gevorderde door het voeren van overleg met Adobe te bereiken;
 - (d) de belangen van de Nauw Omschreven Groep ten behoeve van wie de Stichting deze rechtsvordering instelt zijn voldoende gewaarborgd⁶²;
 - (e) de collectieve vordering van de Stichting heeft een voldoende nauwe band met de Nederlandse rechtssfeer⁶³;

⁶⁰ Rb. Amsterdam 25 oktober 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:6694 (*TBYP e.a./TikTok*), r.o. 2.25-2.28.

⁶¹ Artikel 3:305a lid 1 BW.

⁶² Artikel 3:305a lid 1 en lid 2 BW.

⁶³ Artikel 3:305a lid 3 sub b BW.

- (f) de belangen waarvoor de Stichting in deze procedure opkomt zijn gelijksoortig en lenen zich voor bundeling⁶⁴;
- (g) de bestuurders (en leden van de raad van toezicht) van de Stichting hebben geen rechtstreeks of middellijk winstoogmerk bij de activiteiten van de Stichting⁶⁵; en
- (h) de Stichting stelt een bestuursverslag en een jaarrekening op overeenkomstig artikel 2:300 BW en publiceert dit binnen acht dagen na vaststelling op haar algemeen toegankelijke website (www.stichtingdatabescherming.nl).⁶⁶

10.4 Voor de volledigheid merkt de Stichting op dat zij de Claimcode onderschrijft en grote waarde hecht aan het bestaan van deze *best practices* voor collectieve belangenbehartigers zoals de Stichting. Zij heeft een compliance statement opgesteld waarin zij verantwoording aflegt over de wijze waarop zij de Claimcode toepast. Kort samengevat volgt de Stichting alle *best practices* van de Claimcode.

C. Toepasselijkheid WAMCA

10.5 De WAMCA is van toepassing op deze procedure. De WAMCA is temporeel van toepassing op collectieve actieprocedures die aanhangig zijn gemaakt op of na het tijdstip waarop de WAMCA inwerking trad (1 januari 2020) en die betrekking hebben op schadeveroorzakende gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden op of na 15 november 2016. De Stichting vordert schadevergoeding vanwege (onder meer) schendingen van de AVG vanaf de datum van inwerkingtreding van de AVG op 25 mei 2018.

11. BEVOEGDHEID EN TOEPASSELIJK RECHT

A. Internationale bevoegdheid

11.1 De Nederlandse rechter (en meer specifiek de rechtbank Rotterdam) is bevoegd om kennis te nemen van de door de Stichting tegen Adobe ingestelde vorderingen. De rechtsmacht kan worden gebaseerd op artikel 82 lid 6 AVG jo. Artikel 79 lid 2 AVG, artikel 7 lid 2 Brussel I bis-Vo en artikel 7 en artikel 6 onder e Rv.

B. Relatieve bevoegdheid

11.2 De rechtbank Rotterdam beschikt over relatieve bevoegdheid op grond van artikel 7 lid 2 Brussel I-bis Verordening,⁶⁷ omdat het schadeveroorzakende feit zich overal in

⁶⁴ Artikel 3:305a lid 1 BW en artikel 1018c lid 1 sub c Rv.

⁶⁵ Artikel 3:305a lid 3 sub a BW.

⁶⁶ Artikel 3:305a lid 5 BW.

⁶⁷ Zie over de functie van artikel 7 lid 2 Brussel I-bis Vo bij het bepalen van relatieve bevoegdheid ook HvJ EU 9 juli 2020, C-343/19, ECLI:EU:C:2020:534 (*Verein für Konsumenteninformation/Volkswagen AG*).

Nederland heeft voorgedaan.⁶⁸ De relatieve bevoegdheid kan, in gevallen waarin het schadeveroorzakende feit zich overal in Nederland heeft voorgedaan, worden geconcentreerd bij één rechtbank.⁶⁹

- 11.3 Tevens kan relatieve bevoegdheid aangenomen worden op basis van artikel 109 Rv. Dit artikel is van toepassing in de situatie zoals deze, waarin uit Brussel I-bis Verordening volgt dat de Nederlandse rechter rechtsmacht heeft, zonder dat blijkt welke rechter dat moet zijn. Er bestaat een nauwe band tussen de rechtbank Rotterdam en het geschil, omdat de Stichting haar statutaire zetel in Rotterdam heeft.

C. Toepasselijk recht

- 11.4 Nederlands recht is van toepassing op alle vorderingen van de Stichting. Dit volgt uit artikel 10:159 BW, artikel 4 lid 1 Rome II-Vo en artikel 10 Rome II-Vo. Nederlands recht is ook van toepassing op een collectieve actie met vorderingen die hun grondslag vinden in de AVG.⁷⁰

12. VERWEREN VAN GEDAAGDEN

- 12.1 De Stichting heeft op 1 augustus 2023 een aansprakelijkheidstelling gestuurd naar Adobe. In de schriftelijke reactie die Adobe stuurde op 20 september 2023, heeft zij afwijzend gereageerd en slechts in zeer generieke termen aangegeven dat zij niet aansprakelijk is en vooral als verwerker optreedt. In essentie legt Adobe de verantwoordelijkheid voor het naleven van de AVG en de Tw bij haar zakelijke klanten.
- 12.2 Deze stelling onhoudbaar. Zoals aangegeven, is op grond van de feitelijke en juridische omstandigheden maar één conclusie mogelijk: Adobe is verwerkingsverantwoordelijke (mogelijk samen met anderen).

13. PETITUM

- 13.1 Hieronder is het integrale petitum ingevoegd, zoals dat is opgenomen in de Dagvaarding. Het petitum geeft zodoende de precieze vorderingen van de Stichting weer zoals ingesteld in de procedure tegen Adobe.

“De Stichting verzoekt de rechtbank te oordelen als volgt, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad:

I. Benoeming exclusieve belangenbehartiger

- (i) *De Stichting aan te wijzen als exclusieve belangenbehartiger in de zin van artikel 1018e lid 1 Rv.*

⁶⁸ Zie ook *Kamerstukken II*, vergaderjaar 2017-2018, 34 608, nr. 7, p. 6, waar aangegeven wordt dat het *Handlungsort* ook als basis kan dienen voor relatieve bevoegdheid in collectieve acties.

⁶⁹ Rb. Amsterdam 22 juni 2022, ECLI:NL:RBAMS:2022:3586 (*SDEJ/Mercedes Benz e.a.*), r.o. 6.20.2.

⁷⁰ Rb. Amsterdam 25 oktober 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:6694 (*TBYP e.a./TikTok*), r.o. 2.106.

II. Definitie van de Nauw Omschreven Groep

(i) *Te bepalen dat de Stichting in deze collectieve actie de belangen behartigt van de volgende groep van natuurlijke personen, die een nauw omschreven groep vormt in de zin van artikel 1018d Rv, alle natuurlijke personen die:*

(i) *in de periode vanaf 25 mei 2018 tot en met heden in Nederland woonachtig zijn of waren en die in ieder geval onder één van de hierna te noemen categorieën vallen, voornoemde personen die:*

a) *momenteel het demdex.net en/of het everesttech.net cookie op hun apparaat hebben in de browsergeschiedenis van hun Google Chrome browser; of*

b) *één of meer websites die automatisch het demdex.net en/of het everesttech.net Adobe tracking cookies plaatst hebben bezocht; of*

c) *één of meer apps hebben gebruikt die een van de Adobe SDKs gebruiken of hebben gebruikt; of*

d) *over het algemeen op de “accepteer alles” cookie knop/toestemmingsknop drukken wanneer zij een website bezoeken of app gebruiken (“**Nauw Omschreven Groep**”); en*

(a) *daarbij te bepalen dat ieder persoon van de Nauw Omschreven Groep die in Nederland woonachtig is of domicilie heeft, gedurende een periode van drie maanden na de aankondiging in de zin van artikel 1018f lid 3 Rv van de uitspraak tot aanwijzing van de Stichting tot exclusieve belangenbehartiger de mogelijkheid heeft bij schriftelijk bericht aan de griffie van de rechtbank te laten weten zich van de behartiging van hun belangen in deze collectieve actie te onttrekken (“**Opt Out**”);*

(b) *daarbij te bepalen dat ieder persoon van de Nauw Omschreven Groep die niet in Nederland woonachtig is of domicilie heeft, gedurende een periode van drie maanden na de aankondiging in de zin van artikel 1018f lid 3 Rv van de uitspraak tot aanwijzing van de Stichting tot exclusieve belangenbehartiger de mogelijkheid heeft bij schriftelijk bericht aan de griffie van de rechtbank te laten weten van de Opt Out gebruik te willen maken.*

III. Verklaringen voor recht

(i) *voor recht te verklaren dat:*

(a) *Gedaagden onrechtmatig hebben gehandeld jegens de Nauw Omschreven Groep;*

- (b) *Gedaagden zich ongerechtvaardigd hebben verrijkt ten nadele van de Nauw Omschreven Groep; en*
- (c) *Gedaagden hoofdelijk aansprakelijk zijn voor vergoeding van de door de Nauw Omschreven Groep geleden en nog te lijden schade, te vermeerderen met wettelijke rente vanaf de datum van het te wijzen vonnis.*

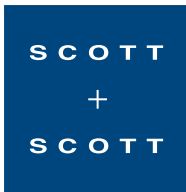
IV. Bevelen tot bescherming van de Nauw Omschreven Groep

- (i) *Gedaagden te bevelen om binnen drie maanden na de datum van het te wijzen vonnis maatregelen te treffen om de rechten en belangen van de Nauw Omschreven Groep te beschermen, in het bijzonder door:*
 - (a) *de overtredingen van de AVG en de Tw te beëindigen, en alle personen in de Nauw Omschreven Groep via haar website te instrueren hoe zij reeds geplaatste Adobe tracking cookies en andere tracking technieken kunnen verwijderen;*
 - (b) *alle persoonsgegevens die in strijd met de AVG en/of de Tw zijn verwerkt te vernietigen; en*
- (ii) *Gedaagden te bevelen om binnen een termijn van zes maanden na de datum van het eindvonnis van de rechtbank in deze procedure, te voldoen aan de geboden onder (IV) (i), en daaraan de verplichting te koppelen om hierover te rapporteren aan de Stichting, door de verstrekking van een gedegen schriftelijke onderbouwing binnen één week na afloop van de hiervoor vermelde termijn, waaruit moet blijken dát en hoe de Gedaagden zich aan bevelen houden, met concreet bewijs daarvan.*
- (iii) *Te bepalen dat de bevelen onder IV (i) worden opgelegd onder verbeurte van een last onder dwangsom van EUR 1.000,- per persoon uit de Nauw Omschreven Groep per overtreding en EUR 250,- per dag dat de overtreding voortduurt tot een maximum van EUR 25.000,- per gebruiker uit de Nauw Omschreven Groep.*

V. Veroordeling tot betaling van een schadevergoeding

- (i) *Primair: ieder der Gedaagden hoofdelijk te veroordelen tot betaling van de schade van alle personen van de Nauw Omschreven Groep, welke schade al dan niet op basis van artikelen 6:97 en/of 6:104 BW door uw rechtbank in goede justitie wordt vastgesteld, te vermeerderen met wettelijke rente vanaf de datum van dagvaarding tot aan de dag der algehele voldoening;*

Subsidiair te bepalen dat de schade nader zal worden opgemaakt bij staat en zal worden vereffend overeenkomstig het bepaalde in artikel 612 Rv en de verwijzing naar de schadestaatprocedure uit te spreken;

VI. Veroordeling tot schadeafwikkeling

- (i) *te bepalen dat alle door Gedaagden aan de Nauw Omschreven Groep verschuldigde vergoedingen aan de Stichting zullen worden betaald onder nader door de rechtbank te stellen voorwaarden van collectieve schadeafwikkeling met inachtneming van het bepaalde in artikel 1018i lid 2 Rv.*

VII. Proceskostenveroordeling en buitengerechtelijke kosten

Primair

- (i) *leder der Gedaagden hoofdelijk te veroordelen tot vergoeding aan de Stichting binnen vier weken na het te wijzen vonnis:*
- (a) *De volledige, werkelijke proceskosten en andere kosten van dit geding, waaronder de volledige kosten van de Funder, op grond van artikel 1018i lid 2 Rv en/of 6:96 BW, dit alles te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de datum van het te wijzen vonnis tot aan de dag van algehele voldoening, zo nodig op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet;*
- (b) *De volledige door de Stichting gemaakte buitengerechtelijke kosten, waaronder de volledige door de Stichting te maken kosten voor de schadeafwikkeling, op grond van artikel 6:96 BW, het een en ander te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de datum van het vonnis tot aan de dag der algehele voldoening, zo nodig op te maken bij staat en te vereffenen volgens de wet;*

Subsidiair

- (ii) *te bepalen dat de Stichting de aan de Funder te betalen vergoeding in mindering zal mogen brengen op de aan de Nauw Omschreven Groep uit te keren schadevergoedingen.”*

Deze zaak wordt behandeld door
Carlijn van Rest, Robert Verburg, Arnout Koeman en Louise van de Pol
Scott+Scott Attorneys at Law LLP
Herengracht 286, 1016 BX Amsterdam
E: cvanrest@scott-scott.com, rverburg@scott-scott.com,